

Euroopa Maaelu Arengu
Põllumajandusfond:
Euroopa investeeringud
maapiirkondadesse

**Raamleping nr 171752 „Teadmussiirde pikaajaline programm
ühistegevuse tegevusvaldkonnas“**

Aruanne

01.01.2020–31.12.2020

Tartu 2021

Ühistegevuse tegevusvaldkonna teadmussiirde pikaajalise programmi eesmärk on tegeleda põllumajandussaaduste tootjate ja töötajate ühistegevusega seotud väljakutsetega, et muuta ühistegevuse koostöövorm järjest sisukamaks ning ettevõtjatele tulutoovamaks. Programmi raames käsitletakse ühistegevusena põllumajandussaaduste tootjate ja töötajate majandusliku ühistegevuse edendamist.

Raamleping nr 171752 sõlmiti 18. novembril 2016. Programmi täidavad Eesti Maaülikool (EMÜ), Eesti Põllumeeste Keskliit (EPK, ühines 2017. aastal EPKK-ga), Maaelu Edendamise Sihtasutus (MES), Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda (EPKK), Eestimaa Talupidajate Keskliit (ETKL), Põllumeeste ühistu KEVILI ja MTÜ KEVILI Koolitused.

SISUKORD

1. AJA- JA TEGEVUSKAVA TÄITMINE, SELLE MUUDATUSED NING PLANEERITAVAD TEGEVUSED JÄRGMISEL POOLAASTAL.....	4
1.1. Aja- ja tegevuskava täitmine ning selle muudatused	4
1.2. 2021. aasta esimesel poolaastal kavas olevad tegevused	5
2. PROGRAMMI TEGEVUSTE JA NENDE TULEMUSTE KIRJELDUS	6
2.1. Infopäevad.....	6
2.2. Ühepäevased täienduskoolitused.....	7
2.4. Ettevõtete külastused Eestis	11
2.7. Õpiringid	14
2.8. Väljaantud teabematerjalide loetelu	15
2.9. Veebileht	16
3. TEAVE SIHTGRUPPIDELE INFOPÄEVADE, TÄIENDUSKOOLITUSTE, KONVERENTSIDE, ETTEVÕTETE KÜLASTUSTE JA ÕPIRINGIDE TOIMUMISE TEAVITAMISE KOHTA.....	18
4. ELLUVIIDUD TEGEVUSTE TULEMUSLIKKUSE ANALÜÜS	19

1. AJA- JA TEGEVUSKAVA TÄITMINE, SELLE MUUDATU- SED NING PLANEERITAVAD TEGEVUSED JÄRGMISEL POOLAASTAL

1.1. Aja- ja tegevuskava täitmine ning selle muudatused

2020. aasta tegevuste plaanimist ja nende täitmist suunas COVID-19 pandeemia põhjustatud eriolukord ja sellele kestvad mõjud. Kuna programmi rõhk on auditoorsel tegevustel, ei toimunud esimesel poolaastal epidemioloogilise olukorra tõttu paljud kavandatud üritused. Seetõttu esitati palve pikendada programmi poole aasta võrra. Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Amet (PRIA) nõustus pikendama hankelepingu 171752/4 kohaselt 2020. aastaks kavandatud tööde täitmise tähtaega kuni 30.06.2021, mistõttu on võimalik 2020. aastaks planeeritud toimumata sündmused korraldada 2021. aasta esimesel poolaastal.

Kuigi pandeemia mõjutas ühtemoodi kõiki tegevusi, oli selle mõju õpiringidele mõneti väiksem – need läksid operatiivselt üle veebi. Samas toimusid näiteks toidunisuutootjate õpiring täpselt esimesel kohtumisel paika pandud kava kohaselt. Tabelis 1 tuuakse välja nõukogu otsusega sätestatud 2020. aasta tegevused ja muudatused nende toimumisajaks.

Tabel 1. Programmi 2020. aasta tegevused (toimunud tegevused märgitakse rohelise tooniga)

Nõukogu otsusega kinnitatud 2020. aasta esimese poolaasta aja- ja tegevuskavajärgsed tegevused	2020. aastal korraldatud tegevused ja muudatused
Ettevõtete külastus Eestis „Toormele lisandväärtuse andmine“ (OÜ Topi Mõis ja Luigeveski Agro OÜ)	Külastus lükkub 2021. aastas.
Ettevõtete külastus Eestis „Toormele lisandväärtuse andmine“ (TÜ Farm In ja SCE E-Piim)	Külastus lükkub 2021. aastas.
Ettevõtete külastus Eestis „Toormele lisandväärtuse andmine“ (Uida talu ja OÜ Kaisma)	Külastus lükkub 2021. aastas.
Ettevõtete külastus Eestis „Toormele lisandväärtuse andmine“ (Kindel Käsi OÜ)	Toimus 24.11.2020.
Infopäev „Ühistegevuse olemus“	Toimus 04.03.2020.
Infopäev „Ühistu omanik on ühistu liige“	Infopäev lükkub 2021. aastas.
Infopäev „Tootjaorganisatsioonid“	Infopäev lükkub 2021. aastas.
Kahepäevane täienduskoolitus „Koostöö arendamise meetodid“	Toimus 30.01.2020–31.01.2020.
Kahepäevane täienduskoolitus „Koostöö arendamise meetodid“	Toimus 02.03.2020–03.03.2020.
Kahepäevane täienduskoolitus „Koostöö arendamise meetodid“	Toimus 01.07.2020–02.07.2020.
Kahepäevane täienduskoolitus „Koostöö arendamise meetodid“	Koolitus lükkub 2021. aastas.
Konverents „Tootearendus – kuidas jõuda tooraine tootjast edukaks töötlejaks“	Toimus 09.10.2020.
Välisriigi ettevõtete külastus „Rahvusvaheline koostöö põllumajanduses“	Külastus lükkub 2021. aastas.
Õpiring „Viljandi väikepõllumajandustootjate koostöö õpiring“	Toimus 11.03.2020, 23.07.2020 ja 11.11.2020 (3/3).

Õpiring „Piimanduse koostöö õpiring“	Toimus 14.03.2020 (1/3).
Õpiring „Toidunisutootjate koostöö õpiring“	Toimus 05.02.2020, 31.03.2020 ja 13.05.2020 (3/3).
Ühepäevane täienduskoolitus „Koostöö arendamise meetodid“	Toimus 18.02.2020.
Ühepäevane täienduskoolitus „Koostöö arendamise meetodid“	Koolitus lükkub 2021. aastasse.
Ühepäevane täienduskoolitus „Koostöö arendamise meetodid“	Koolitus lükkub 2021. aastasse.
Ühepäevane täienduskoolitus „Ühistegevuse olemus ja võimalused“	Koolitus lükkub 2021. aastasse.
Ühepäevane täienduskoolitus „Ühistegevuse olemus ja võimalused“	Koolitus lükkub 2021. aastasse.
Ühepäevane täienduskoolitus „Ühistu juhtimine“	Toimus 02.11.2020.

1.2. 2021. aasta esimesel poolaastal kavas olevad tegevused

Programmi viimasel poolaastal korraldatakse järgnevad tegevused (2020. aastal toimumata jäänud tegevused):

- ettevõtete külastus Eestis „Toorme le lisandväärtuse andmine“ (OÜ Topi Mõis ja Luigeveski Agro OÜ);
- ettevõtete külastus Eestis „Toorme le lisandväärtuse andmine“ (TÜ Farm In ja SCE E-Piim);
- ettevõtete külastus Eestis „Toorme le lisandväärtuse andmine“ (Uida talu ja OÜ Kaisma);
- infopäev „Ühistu omanik on ühistu liige“;
- infopäev „Tootjaorganisatsioonid“;
- kahepäevane täienduskoolitus „Koostöö arendamise meetodid“;
- õpiring „Piimanduse koostöö õpiring“ (kaks toimumiskorda);
- ühepäevane täienduskoolitus „Koostöö arendamise meetodid“ (kaks toimumiskorda);
- ühepäevane täienduskoolitus „Ühistegevuse olemus ja võimalused“ (kaks toimumiskorda).

2. PROGRAMMI TEGEVUSTE JA NENDE TULEMUSTE KIRJELDUS

2.1. Infopäevad

2020. aastal toimus üks infopäev, mille pealkiri oli „Ühistegevuse olemus“. Programmi nõukogu seadis selle sihtgrupiks Saaremaa Piimaühistu ning eesmärgiks teadmiste ja teadlikuse kasvu.

Üritus toimus **04.03.2020** Kuressaare Ametikoolis ja selles osales 14 inimest. Infopäeval

esinesid Meelis Annus (Põllumeeste ühistu KEVILI juhataja) ja Rando Värnik (EMÜ maa- ja metsanduse ökonomika professor) ettekannetega:

- „Ühistegevuse kogemused Põllumeeste ühistu KEVILI näitel“ (Meelis Annus);
- „Piimatootmise tulemusmõõdikud kui töövahend piimaühistu töölaual“ (Rando Värnik).

57,14% tagasiside küsimustikule vastanuist hindas teematikat väga heaks (42,86% andis hinnangu hea), 57,14% vastanuist hindas ettekandeid väga headeks (42,86% andis hinnangu hea), 57,14% tagasiside küsimustikule vastanuist hindas korraldust väga heaks (35,71% andis hinnangu hea ja 7,14% hinnangul rahuldav) ning 64,29% vastanuist hindas asukohta väga heaks (35,71% andis hinnangu hea).

Ühistegevusalase info levitamise olulisust rõhutab asjaolu, et nii mõnegi osaleja tõi infopäevale eelkõige just piimatootmise tulemusmõõdikute osa. Tulevikus tuleb hoida infopäevade rõhku ühistute organisatsioonilisel aspektidel ja kombineerida neid praktiliste teemadega nagu sellelgi infopäeval. Praktiline teema annab osalejale põhjuse kohale tulla, misjärel saab ta ka ühistegevusest rohkem teada.

2.2. Ühepäevased täienduskoolitused

2020. aastal toimus kaks ühepäevast täienduskoolitust, millest esimese pealkiri oli „**Koostöö arendamise meetodid**“. Programmi nõukogu seadis selle sihtgrupiks MTÜ Virumaa Põllumeeste Liidu ja Järvamaa Põllumeeste Liidu ning eesmärgiks koostööoskuste arendamise.

Üritus toimus

18.02.2020 Mäo Sämmi Grillis ja selles osales 10 inimest. Koolituse viis läbi Kristel Jalak (Kera OÜ täiskasvanute koolitaja). Täienduskoolituse õppekavaga saab tutvuda EMÜ õppeinfosüsteemis ([MJ.11 Koostöö arendamise meetodid](#)).

60% tagasiside küsimustikule vastanuist hindas temaatikat väga heaks (40% andis hinnangu hea), 70% vastanuist hindas ettekandeid väga headeks (30% andis hinnangu hea), 30% tagasiside küsimustikule vastanuist hindas korraldust väga heaks (70% andis hinnangu hea) ning 40% vastanuist hindas asukohta väga heaks (40% andis hinnangu hea ja 20% rahuldav).

Kirjeldatud täienduskoolitus oli üks kolmest kohalikele põllumeeste liitudele suunatud koostöö arendamise meetodite koolitusest. Teised kaks olid mõeldud Pärnumaa ja Raplamaa põllumeeste liitudele ning Põlvamaa, Võrumaa ja Valgamaa põllumeeste liitudele. Huvipuuduse tõttu on kaks nendele organisatsioonidele suunatud koolitust 2021. aastasse edasi lükkunud.

Esialgul pidanuks kolme ühepäevase „Koostöö arendamise meetodite“ koolituse asemel olema kolm infopäeva, kuid eelmiste aastate tagasiside arvestades otsustas programmi nõukogu 2020. aasta tellimusse lisada just täienduskoolitused. Kuna osalejad ei täpsustanud enne koolituse toimumist oma ootusi, ei olnud selle efekt maksimaalne. Seda peegeldas ka tagasiside, mille kohaselt jäi nii mõnelegi osalejale temaatika natuke üldiseks.

Teise 2020. aastal toimunud ühepäevase täienduskoolituse pealkiri oli „**Ühistu juhtimine**“. Programmi nõukogu seadis selle sihtgrupiks Muhu Liha ja eesmärgiks teadlikkuse ja teadmiste kasvu.

Üritus toimus 02.11.2020 Muhu Liha ruumides ja selles osales 11 inimest. Koolituse viis läbi Rando Värnik (EMÜ maamajanduse ökonomika professor). Täienduskoolituse õppekavaga saab tutvuda EMÜ õppeinfosüsteemis ([MJ.14 Ühistu juhtimine](#)).

90% tagasiside küsimustikule vastanuist hindas temaatikat väga heaks (10% andis hinnangu hea), 90% vastanuist hindas ettekandeid väga headeks (10% andis hinnangu hea), 70% tagasiside küsimustikule vastanuist hindas korraldust väga heaks (30% andis hinnangu hea) ning 70% vastanuist hindas asukohta väga heaks (30% andis hinnangu hea).

„Ühistu juhtimise“ koolitus oli mõjuv, kuna sellele eelnes osalejate esindaja ja koolitaja suhtlus. Sestap keskenduti eriti just nendele teemadele, mis olid tähtsad osalejatele, Muhu Lihaga seotud isikutele. Selline kindlale organisatsioonile suunatud formaat on efektiivne, kuid vajaks ideaalis rohkem aega.

2.3. Kahepäevased täienduskoolitused

2020. aastal toimus kolm kahepäevast täienduskoolitust, mille pealkiri oli „**Koostöö arendamise meetodid**“. Programmi nõukogu seadis nende sihtgrupiks Põllumeeste ühistu KEVILI, piimandusühistu E-Piima (praegune SCE E-Piim) ja Saaremaa Piimaühistu. E-Piim ja Saaremaa Piimaühistu ei soovinud võimalust kasutada, mistõttu sai teise koolituse sihtgrupiks EPKK põllumajanduse grupp ja kolmanda omaks Eesti Liha fookusgrupp. Täienduskoolituse eesmärgik seati koostööskuste arendamine.

Esimene kahepäevane „Koostöö arendamise meetodite“ täienduskoolitus toimus **30.01.2020–31.01.2020** EMÜ-s ja selle läbis 22 inimest (24 osales esimesel päeval ja 22 teisel). Koolituse viis läbi Kristel Jalak (Kera OÜ täiskasvanute koolitaja). Täienduskoolituse õppekavaga saab tutvuda EMÜ õppeinfosüsteemis ([MJ.10 Koostöö arendamise meetodid](#)).

43,48% tagasiside küsimustikule vastanuist hindas temaatikat väga heaks (52,17% andis hinnangu hea ja 4,35% rahuldav)¹, 63,64% vastanuist hindas ettekandeid väga headeks (35,36% andis hinnangu hea). 39,13% tagasiside küsimustikule vastanuist hindas korraldust väga heaks (47,83% andis hinnangu hea ja 13,04% rahuldav)² ning 59,09% vastanuist hindas asukohta väga heaks (36,36% andis hinnangu hea ja 4,55% rahuldav).

Teine kahepäevane „Koostöö arendamise meetodite“ koolitus toimus **02.03.2020–03.03.2020** Vanatoa turismitalus ja selle läbis 16 inimest (19 osales esimesel päeval ja 16 teisel). Koolituse viis läbi Kristel Jalak (Kera OÜ täiskasvanute koolitaja). Täienduskoolituse õppekavaga saab tutvuda EMÜ õppeinfosüsteemis ([MJ.10 Koostöö arendamise meetodid](#)).

97,50% tagasiside küsimustikule vastanuist hindas temaatikat väga heaks (12,50% andis hinnangu hea), 93,75% vastanuist hindas ettekandeid väga heaks (6,25% ei vastanud küsimusele), 87,50% tagasiside küsimustikule vastanuist hindas korraldust väga heaks (12,50% andis hinnangu hea) ning 56,25% vastanuist hindas asukohta väga heaks (31,25% andis hinnangu hea ja 12,50% rahuldav).

¹ Ühel juhul valis vastaja kaks valikuvarianti.

² Ühel juhul valis vastaja kaks valikuvarianti.

Kolmas kahepäevane „Koostöö arendamise meetodite“ koolitus toimus **01.07.2020–02.07.2020** Toila Spa Hotellis ja selle läbis 16 (22 osales esimesel päeval ja 17 teisel). Koolituse viis läbi Kristel Jalak (Kera OÜ täiskasvanute koolitaja). Täienduskoolituse õppekavaga saab tutvuda EMÜ õppeinfosüsteemis ([MJ.10 Koostöö arendamise meetodid](#)).

76,47% tagasiside küsimustikule vastanuist hindas teematikat väga heaks (23,53% andis hinnangu hea), 70,59% vastanuist hindas ettekandeid väga heaks (17,65 andis hinnangu hea ja 11,76% ei vastanud küsimusele), 76,47% tagasiside küsimustikule vastanuist hindas korraldust väga heaks (17,65 andis hinnangu hea ja 5,88% ei vastanud küsimusele) ning 82,35% vastanuist hindas asukohta väga heaks (17,65% andis hinnangu hea).

Kahepäevaste „Koostöö arendamise meetodite täienduskoolituste“ eripära on nende spetsiifilisus ja põhjalikkus. Koolitaja suudab kohandada koolituse praktilised harjutused osalejate eripäradega ja seab fookuse just sellele, mis kõnetab osalejaid enim. „Koostöö arendamise meetodite“ täienduskoolituste õpe toimub osalejate vajaduste ja soovidega arvestades, mistõttu tasub kaaluda tulevikuski nende korraldamist.

Kõik kolm eelmainitud koolitust said väga positiivset tagasisidet, kuna osalejad olid väga motiveeritud. Eriti soojalt jäi osalejatele meelde juulikuine koolitus Toila Spa Hotellis. Tollele koolitusele mõjus üldine eriolukorra põhjustatud seisak positiivselt, kuna andis rohkem aega lähteülesande täpsustamiseks. Tulevikus tuleks kaaluda Eesti Liha algatusgrupi toetamist teistegi ühistegevusalaste koolitustega.

2.4. Ettevõtete külastused Eestis

2020. aastal toimus üks ettevõtte külastus Eestis, mille teema oli „**Toormeale lisandväärtuse andmine**“. Külastuse käigus võõrustas **24.11.2020** osalejaid Kindel Käsi OÜ. Ettevõtte külastuse eesmärgiks seati väärtusahelas kõrgemale liikumine.

Lisaväärtust üritusele lisas asjaolu, et külastusel osalesid piirkonna maasikatootjad. See andis võimaluse arutada just nende tootmisvaldkonnale olulisi küsimusi ja koguda infot maasikatootmise olukorra kohta. Seega oli kohtumine eriti tähtis just COVID-19 pandeemia mõjude tõttu aiandustootjatele, kes vajaksid edaspidi koolitustegevusega toetust.

2.5. Välisriigi ettevõtete külastus

Külastuse sihtkoht on Iirimaa, mille programmi nõukogu oma 24.03.2020 otsusega kinnitas. COVID-19 tekitatud segaduse tõttu ei jõutud külastatavate ettevõtete nimekirja veel kooskõlastada. Välisettevõtete külastus kavandati 06.07.2020–10.07.2020, kuid külastuse planeerimist jätkatakse 2021. aastal, siis on reisi- ja liikumispirangutega seotud asjaoludes rohkem selgust.

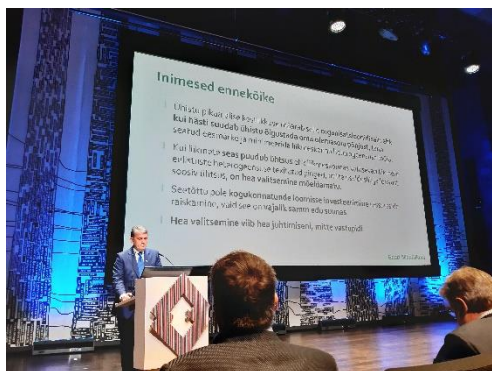
Kuna programmi nõukogu seadis oma varasema (03.09.2019) otsusega 2020. aasta välisettevõtete külastuse eesmärgiks ühistute konsolideerumise (suurema koostöö), on Iirimaa ühistud suurepärase verstapost. Riigis tegutseb tugev ühistute katuseorganisatsioon Irish Co-operative Organisation Society, millel on tähtis roll riigi ühistute edendamises. Iirimaa on üldtuntud kõrgharitud piimatööstuse poolest, kuid Iiri ühistute eripära on nende mitmeotstarbelisus.

Piimandusühistutesse kuuluvad näiteks ka teraviljatootjad, kes müüvad oma toodetud sööda- ja toiduteravilja ühistule. Iirimaa põllumajandussaaduste turgu valitsevad mitmeotstarbelised piimandusühistud, mis töötlevad piima, käitlevad ja hoiustavad teravilja, töötlevad liha ja tegutsevad põllumajandusega sidumata aladel nagu kinnisvaraarendus – kohalikud põllumajandusühistud ja nende tütarettevõtted hoidsid näiteks 2007. aastal hinnanguliselt 98% esmasest piimatöötlemisest, 65% teravilja kokkuostust, 70% loomasööda tootmisest ja 65% põllumajandustootmise sisendite turust³.

Iirimaa on vääriline sihtkoht, kuna selle ettevõtete ja ühistute külastamine võimaldab õppida nii toote-, tootmis- kui ka organisatsiooniinnovatsiooni.

³ Forfás. (2007). *Ireland's Co-operative Sector*. Retrieved from <https://dbei.gov.ie/en/Publications/Publication-files/Forf%C3%A1s/Ireland-s-Co-operative-Sector.pdf>

2.6. Konverents

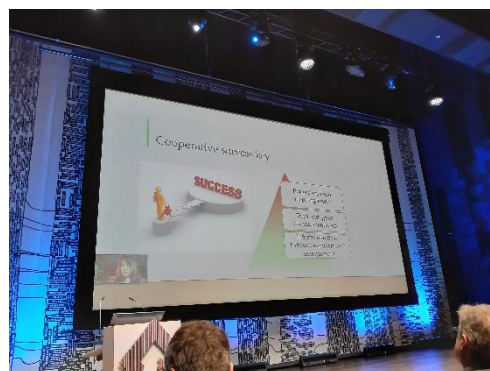

Koostöös EPKK-ga korraldati **09.10.2020** Eesti Rahva Muuseumis konverents pealkirjaga „**Tootearendus – kuidas jõuda tooraine tootjast edukaks töötlejaks**“. Toimumiskoha kõrval oli esmakordne konverentsi formaat, olude sunnil korraldati hübriidkonverents – välisesinejad ja osa publikust jälgis üritust veebi vahendusel. Kohapeal osales konverentsis 68 inimest ja veebis

jälgis ülekannet erinevatel aegadel 87 inimest, kellest 72 vaatas eestikeelset ja 15 ingliskeelset ülekannet.

Konverentsi modereeris Roomet Sõrmus (EPKK juhatuse esimees) ning tervituskõnedega esinesid Mait Klaassen (EMÜ rektor) ja Arvo Aller (Eesti Vabariigi maaeluminister). Ettekannetega esinesid:

- Edīte Strazdiņa (GLOBALG.A.P. GmbH Kesk-Aasia, Läti ja Venemaa tehniline suursuurehaldur). ”The day-to-day running of the cooperative in management, legislation, investment and trade. Perspective of producer groups and organizations” („Ühistu juhtimise, õiguse, investeringute ja kauplemise igapäevane juhtimine. Tootjarühmade ja organisatsioonide perspektiiv“).
- Rando Värnik (EMÜ maamajanduse ökonomika professor ja teadmussirde pikaajalise programmi ühistegevuse tegevusvaldkonnas juht). „Eesti põllumajandusühistute portree ja arenguvõimalused“.
- Kristel Maidre (Maaeluministeeriumi põllumajanduspoliitika osakonna juhataja). „Tootjaorganisatsioonide võimalused ühistute tootearenduse parandamiseks“.
- Joost M. E. Pennings (Wageningeni Ülikooli (Wageningen University) tarbekaupade turgude professor). ”Financial Risk Innovations as Key Competence in Improving the Competitiveness and Member Relationships of Cooperatives” („Finantsriski innovatsioonid kui ühistu konkurentsivõime ja liikmesuhete parandamise võtmepädevus“).

- Jason R. V. Franken (Lääne-Illinoisi Ülikooli (West Illinois University) põllumajandusökoonoomika dotsent). “The Concept of Risk in Agricultural Cooperatives” („Riski mõiste põllumajandusühistutes“).
- Jaanus Murakas (SCE E-Piim juhatuse esimees). „Tooraine tootjast lisandväärtuse tootjaks – pikaajalised strateegiad peavad prevaleerima üks päev korraga mõtteviisi üle“.
- Kristo Raud (AS Salvesti logistika- ja ostujuht). „Kohaliku tooraine vajadusest töötaja pilgu läbi, Salvesti kogemuslugu“.
- Anu Hellenurme (EPKK lihatoimkonna esinaine). „Unistus – tootjaorganisatsioon Eesti Liha“.
- Tarmo Lääne (Eesti Kindlustusühistu ÜKS juhatuse esimees). „Ühistute arengu- ja koostöövõimalused üheskoos Eesti Kindlustusühistuga ÜKS“.

66,67% tagasiside küsimustikule vastanuist hindas teemaatikat väga heaks (33,33% andis hinnangu hea), 73,33% vastanuist hindas ettekandeid väga heaks (20% andis hinnangu hea ja 6,67% rahuldav), 93,33% tagasiside küsimustikule vastanuist hindas korraldust väga heaks (6,67% andis hinnangu hea) ning 100% vastanuist hindas asukohta väga heaks.

Kõlasid ühistegevuse põhitõed: kõik algab koostöötahetest ja suurus loeb. Võib-olla jäi enim kõlama lihatootjate tootjaorganisatsiooni loomise idee, mida tutvustas Anu Hellenurme oma kirgliku esitlusega Eesti Lihast. Uue tootjaorganisatsiooni asutamise reguloorset külge valgustasid Kristel Maidre ja Janeli Tikk Maaeluministeriumist, mis oli üks arutelu põhiteemasid.

Teisest küljest lisas päevale ainuke nõ mitteühistegevuslik ettekanne Salvesti kohta. Samas tuli Kristo Raua ettekandest välja, kuidas Salvest toetab Eesti väiketootjaid. Aga sellestki ettekandest ilmnes stabiilsuse tagamise soov, mistap oodataks aiandustootjate koondumist ühistu(te)sse.

2020. aasta konverentsi ettekanded olid eelneva aasta omadest lühemad, mis lõi võimaluse planeerida sisutihedam päev. Videosilla kasutamine andis samuti võimaluse kutsuda välisesinejaid, kes tõenäoliselt poleks Eestisse jõudnud. Kahjuks ei saanud akadeemilise ühistegevuse suurkuju Michael L. Cook konverentsil osaleda (teda asendas Jason R. V. Franken), kuid loodetavasti näeb teda mõnel tulevasel konverentsil.

Konverents on järelvaadatav (<http://www.mindmedia.ee/auth-video-live/>).

2.7. Õpiringid

a) Toidunisu tootjate koostöö õpiring

Toidunisu tootjate koostöö õpiring lõppes 2020. aasta esimesel poolaastal. Selle ajaga kohtuti kolm korda: **05.02.2020**, **31.03.2020** ja **13.05.2020**. Programmi nõukogu seadis õpiringi sihtgrupiks toidunisu tootjad ja selle eesmärgiks väärtusahelas kõrgemale jõudmise. Esimene kohtumine toimus EMÜ-s, teine EMÜ veebikeskkonnas (<https://videosild.emu.ee/b>) ja kolmas OÜ Väandras.

Õpiringi teemad olid:

- põllumajandussektori strateegia valguses koostöötegevused taimekasvatuses (05.02.2020);
- põllumajandustootjate väljakutsed Euroopa roheline kokkuleppe keskkonnanõuete ja -meetmete valguses (31.03.2020);
- tehnoloogilised valikud ühistus ühtlase kõrge kvaliteediga toodangu saavutamiseks aastal 2020 (13.05.2020).

Õpiringi kohtumistes jäi kõlama mõte, et need olid kasulikud nii õpiringi liikmetele kui ka nende korraldajale. Teraviljakasvatajatel õnnestus saada infot, mis nende sõnul tavaliselt tootjateni ei jõua ja ühtlasi pidasid nad lugu võimalusest öelda sõna sekka poliitikate kujundamisel. Korraldaja kasu ilmneb just viimati nimetatud – teraviljatootjate seisukohad ja tagasiside aitasid kujundada hoiakuid võimalike rohemeetmete ja tootjaorganisatsioonide poliitikate kujundamiseks tagasiside andmiseks.

b) Piimanduse koostöö õpiring

Piimanduse koostöö õpiring kohtus 2020. aasta esimesel poolaastal korra, 14.05.2020. Programmi nõukogu seadis õpiringi sihtgrupiks piimandusühistute nõukogu liikmed ja eesmärgiks ühistute konsolideerumise (suurema koostöö). Seni ainus kohtumine toimus EMÜ veebikeskkonnas (<https://videosild.emu.ee/b>).

Õpiringi teema oli „Euroopa ühistu SCE E-Piim senised arengusuunad, piimatööstuse arengud ja ootused koostööks tulevikus“. Teemavaliku tingis vajadus saada ühistu uuest vormist parem ülevaade ja soov koguda SCE E-Piima arendatavasse tehasesse kodumaist piima, mida praegu töötlemata eksporditakse. Ehk olulisim õpiringi tulemus on kinnitus tõdemusele, et SCE E-Piima uue piimatööstuse projekti edenemise valguses on teistegi piimatootjate koostöösoov suurenenud.

c) Viljandi väikepõllumajandus tootjate koostöö õpiring

Viljandi väikepõllumajandustootjate koostöö õpiring lõppes 2020. aasta teisel poolaastal. Selle ajaga kohtuti kolm korda: **11.03.2020**, **23.07.2020** ja **11.11.2020**. Programmi nõukogu seadis õpiringi sihtgrupiks Viljandi väikepõllumajandustootjad ja eesmärgiks kaasamise ja koostööskuse arendamise. Kõik kohtumised toimusid Viljandis.

Õpiringi teemad olid:

- ühistu juhtimise ja arendamise praktilised väljakutsed, lahendused ja ootused (11.03.2020);
- ühistu toimetulek kriisiga ja COVID-19 mõju selle majandustegevusele (23.07.2020);
- majanduskeskkonna muutustega kohanemine ja riskijuhtimine ühistus (11.11.2020).

Tänu õpiringi kohtumistele orienteeruvad selle liikmed paremini oma organisatsiooni tegevuses. Sarnaselt toidunisuutjate õpiringiga oli üks põhiline kogunemise stiimul kahepoolne infovahetus, uut said teada nii osalejad kui ka õpiringi läbiviija. Eriti tähtis on info jagamine seetõttu, et õpiringi liikmed on aiandustootjad, kes jäävad sageli teiste põllumajandustootmise valdkondade varju.

2.8. Väljaantud teabematerjalide loetelu

2020. aastal ilmus kaks teabematerjali: „[Ühistu juhtimine](#)“ (trükise ISBN 978-9949-698-48-6, PDF-i ISBN 978-9949-698-49-3) ja „[Ühistutevaheline koostöö](#)“ (trükise ISBN 978-9949-698-50-9, PDF-i ISBN 978-9949-698-51-6). Mõlemad avaldati B5 formaadis, mahuga 32 lehekülge ja tiraažiga 100 eksemplari. Teabematerjale jagatakse tasuta ja nende jaotamine toimub tabelis 2 sätestatud kava järgi.

Tabel 2. Teabematerjalide jaotuskava

	Eksemplaride arv
Sundeksemplarid	4
Nõukogu liikmed	9
Maaeluministerium	3
Ühistud	25
Eesti Maaülikool	5
Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda	10

Põllumajandusuuringute Keskus	10
PRIA	1
Jagamine ürituste käigus	33

Varasemaid programmi raames avaldatud käsiraamatuid ja teabematerjale saab lugeda [SIIT](#).

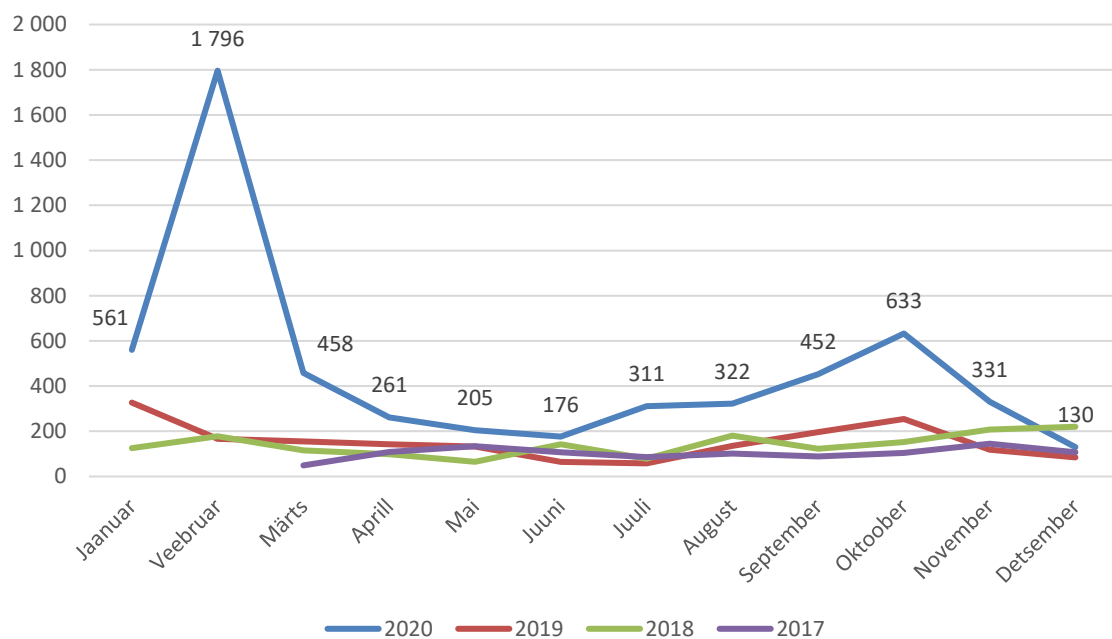
2.9. Veebileht

2020. aastal laaditi veebilehele infopäeva ja konverentsi materjalid ning kaks teabematerjali:

- [„Ühistegevuse kogemused PÜ KEVILI näitel“](#) (Meelis Annus, 04.03.2020);
- [„Piimatootmise tulemusmõõdikud kui töövahend piimaühistu töölaual“](#) (Rando Värnik, 04.03.2020);
- [Tervituskõne](#) (Arvo Aller, 09.10.2020);
- [”The day-to-day running of the cooperative in management, legislation, investment and trade. Perspective of producer groups and organizations”](#) (Edīte Strazdiņa, 09.10.2020) ([eesti keeles](#));
- [„Eesti põllumajandusühistute portree ja arenguvõimalused“](#) (Rando Värnik, 09.10.2020);
- [„Tootjaorganisatsioonide võimalused ühistute tootearenduse parandamiseks“](#) (Kristel Maidre, 09.10.2020);
- [”Financial Risk Management Innovations as Key Competence in Improving the Competitiveness and Member Relationships of Cooperatives”](#) (Joost M. E. Pennings, 09.10.2020) ([eesti keeles](#));
- [”The Concept of Risk in Agricultural Cooperatives”](#) (Jason R. V. Franken, 09.10.2020) ([eesti keeles](#));
- [„Tooraine tootjast lisandväärtuse tootjaks – pikaajalised strateegiad peavad prevaleerima üks päev korraga mõtteviisi üle“](#) (Jaanus Murakas, 09.10.2020);
- [„Kohaliku tooraine vajadusest töötleja pilgu läbi, Salvesti kogemuslugu“](#) (Kristo Raud, 09.10.2020);
- [„Unistus – tootjaorganisatsioon Eesti Liha“](#) (Anu Hellenurme, 09.10.2020);
- [„Ühistute arengu- ja koostöövõimalused Eesti Kindlustusühistuga ÜKS“](#) (Tarmo Lääne, 09.10.2020);
- [„Ühistu juhtimine“](#) (Rando Värnik ja Taavi Kiisk, 29.09.2020);
- [„Ühistutevaheline koostöö“](#) (Rando Värnik ja Taavi Kiisk, 29.09.2020).

Lisaks laaditi lehele Maaeluministeeriumi tellitud [uuring](#) ja postitati mitu uudisnappu ([1](#), [2](#), [3](#), [4](#) ja [5](#)). Ürituste piltide jagamisel on suurem rõhk ühismeedial (Facebook ja Instagram), milles veebilehele viitamine aitab tõsta külastuste arvu.

Ühistegevuse veebilehe külastatavust Google Analyticsi andmetel on joonisel 1. Lehe külastuste arvu veebruaris tõstis 30. jaanuaril Pollumajandus.ee lehel ilmunud [artikkel](#), milles lingitakse programmi trükised. Lisaks viitatakse programmi veebilehele 24. märtsil ilmunud maainfo.ee [artiklis](#) ja konsulentide infokirjas. Lehe külastatavus kasvas samuti konverentsi tõttu, mistõttu viidati sellele väga erinevatelt veebilehtedelt, näiteks [Põllumajandus.ee](#) ja [EPKK kodulehelt](#).

Joonis 1. Ühistegevuse teadmussiirde pikaajalise programmi veebilehe (<https://yhistegevus.emu.ee>) külastuste arv 2017–2020⁴

Ehkki hankelepingu 171752/4 lisa 1 nähakse ette veebilehe haldamist 11 kuuks, hoitakse lehte ajakohasena ja täiendatakse seda vähemalt pikendatud hankelepingu tööde täitmise tähtajani 30. juunil 2021.

⁴ Detsembrikuu andmed illustreerivad perioodi 01.12.2020–28.12.2020.

3. TEAVE SIHTGRUPPIDELE INFOPÄEVADE, TÄIENDUS-KOOLITUSTE, KONVERENTSIDE, ETTEVÕTETE KÜLAS-TUSTE JA ÕPIRINGIDE TOIMUMISE TEAVITAMISE KOHTA

Teave programmi ürituste kohta jõuab avalikkuseni mitme kujul. Siin on mõned olulisemad infokanalid:

- pikk.ee veebileht;
- maainfo.ee veebileht ja uudiskirjad;
- yhistegevus.emu.ee veebileht;
- ühistegevuse programmi Facebooki leht;
- EMÜ veebileht.

Ürituste kutsed saadetakse meiliga meililistile, mis sisaldab:

- ühistute kontakte äriregistrist;
- konsulentide kontakte pikk.ee lehelt;
- varem üritustel osalenud isikute meile;
- PRIA-lt saadud tunnustatud tootjarühmade, põllumajandus- ja metsandusettevõtete ja otsetoetuste saajate kontakte;
- EMÜ kontakte.

Lisaks kasutatakse teisi meetodeid nagu:

- kutse edastamine programmi nõukogu liikmete poolt;
- kutse edastamine programmi partnerite poolt (Põllumeeste ühistu KEVILI, MES, EPKK, ETKL ja Põllumajandusuuringute Keskus);
- kutse edastamine ühismeedias.

2020. aasta ürituste eripära on koolituste rohkus, mis on suunatud kindlatele sihtgruppidele (spetsiifilised ühistud ja esindusorganisatsioonid). Seetõttu kasutati massteavitust ainult kahe ürituse jaoks, milleks oli infopäev „Ühistegevuse olemus“ (04.03.2020) ja konverents „Tootearendus – kuidas jõuda tooraine tootjast edukaks töötlejaks“ (09.10.2020). Mitmed varem koostatud nimekirjas olevad meiliaadressid polnud siis enam kasutusel, mistõttu eemaldati need koos paari soovi avaldanud isikuga kontaktide nimekirjast.

4. ELLUVIIDUD TEGEVUSTE TULEMUSLIKKUSE ANALÜÜS

2020. aastal korraldati üks ettevõtte külastus Eestis, üks infopäev, üks konverents, kolm kahepäevast täienduskoolitust ja kaks ühepäevast täienduskoolitust (õpiringid jäetakse siinkohal arvestamata). Kokku kaheksas tegevuses osales 176 inimest ehk keskmiselt 22 osalejat ürituse kohta.

Perioodil 01.01.2020–31.12.2020 osales ettevõtte külastusel 8 inimest, infopäeval 14 inimest, kahepäevastel täienduskoolitustel 65 inimest, konverentsil 68 inimest (87 inimest jälgis ülekanne) ja ühepäevasel täienduskoolitusel 21 inimest. Grupi suurus piiratakse tavaliselt 20 osalejale (v.a ettevõtete külastused ja konverents), kuid kindla sihtgrupi puhul on seda ületatud. Kuna korraldati vaid üks infopäev ja kõik täienduskoolitused olid ühel teemal, ei saa nende populaarsuse kohta hinnangut anda.

Siiski, tagasiside kommentaarid näitavad, et täienduskoolitused täidavad oma eesmärgi. Näiteks kirjutati „Koostöö arendamise meetodite“ koolituste tagasisidesse, et selliseid koolitusi peaks enam korraldama ja teemat käsitlema isegi kooliprogrammis. Samas tõdetakse seda alles peale koolitusel osalemist, kuna kohalikel põllumeeste liitudel on oma liikmete osalema motiveerimisega raskusi.

„Ühistu juhtimise“ täienduskoolitust hinnati samuti kõrgelt, kuna selle sisu saab osalejate soovidega sobitada. Näiteks Muhu Lihale suunatud koolitusel keskenduti just investeeringute kaasamise küsimusele. Niisuguste sihitud koolituste osalejate leidmine on keerulisem, kuid selle võrra on nende mõju suurem.

Ühistegevuse programmi üritustel osalevad peamiselt põllumajandusühistute ja -ettevõtete juhtkonnad, liikmed aga on pessimistlikumad. Liikmete osalemise suurendamine nõuaks juhtkonna initsiatiivi, samas kui liikmete hinnangul piisab vaid juhtkonna osavõtust. 2020. aastal plaaniti korraldada rohkem üritusi konkreetsetele ühistutele, mis näiteks Põllumeeste ühistu KEVILI puhul oli vägagi viljakas – osales praktiliselt kogu töötajaskond.

Programmi tegevused katavad põllumajandusliku ühistegevuse laia spektrit ja ei keskendu liigselt kindlatele tegevusvaldkondadele. Ühtlasi katavad tegevused kogu tarneahela. Ühistegevuse programmi juht on ühistegevust tutvustanud ka väljaspool programmi tegevust ja saanud programmi osalejatelt koguda sisendit poliitikasoovituste koostamiseks.

Kuigi varasema tagasiside kohaselt suunatakse enamik üritustest konkreetsetele ühistutele, on nende huvi üldiselt leige. Seetõttu otsustati koos EPKK-ga osa täienduskoolitustest suunata piirkondlikele põllumeeste liitudele. Nendele suunatud üritused kavandati juba jaanuarikuusse, kuid need lükkusid osalejate vähesus tõttu edasi. Esimesel poolaastal toimus nendest vaid üks.

Uus potentsiaalne koolituste ja infopäevade sihtrühm on Eesti Liha algatusgrupp. Selle liikmed osalesid juba juulikuus toimunud „Koostöö arendamise meetodite“ koolitusel EPKK lihafookusgrupi liikmetena. Tuleks kaaluda veel mõne programmi tegevuse nendele suunamist, kuna tegevuse algusfaasis on koolitustegevuse mõju organisatsiooni tulevikule määrav.

Selle kõrval tuleb lähemalt uurida erinevate põllumajanduse tegevusvaldkondade ootusi ja vajadusi, et korraldada just nendele sobivaid üritusi. Liha- ja maasikatootjad on vaid paar näidet valdkondadest, millele pöörati 2020. aastal suuremat tähelepanu. 2021. aastal plaanitakse ideekorje raames sama teguviisi jätkamiseks infot koguda, mis aitab samuti uue teadmussiirde programmi ürituste korraldamisega.

Kuna uue teadmussiirde programmi lepingut pole siinse aruande kirjutamise seisuga allkirjastatud, ei ole võimalik anda lõplikku hinnangut tolle võimalikule mõjule ühistegevuse tegevusvaldkonnale. Potentsiaalne halduskoormuse vähenemine ja selge fookus ühistegevuse valdkonnal on tervitatav, aga selle võrra väheneb ilmselt otsustusvabadus programmi tegevuste osas. Siiski, uus teadmussiirde programm avab uusi võimalusi.

Programmi meeskonnal pole tellijale uusi ettepanekuid.

5. KOOSTÖÖTEGEVUSED VALDKONNAS TEGUTSEVATE ASUTUSTE JA ORGANISATSIOONIDEGA

Ühistegevuse programmi partneritega kohtutakse vähemalt kaks korda aastas. Üheskoos arutatakse korraldatud ürituste tulemuslikkust ja seatakse eesmärgid veel korraldamata üritustele. Eriti tõine on koostöö EPKK-ga, kellega kohtuti ka eriolukorra tingimustes mitmel korral veebi teel.

Koda seob programmiga koos korraldatav konverents ja piimanduse õpiring, mida samuti ühiselt korraldatakse. Teised partnerid on abiks pigem infoga, kellele üritused suunata. 2020. aastal on koostöö arendamise koolitusi korraldatud koos kohalike põllumeeste esindusorganisatsioonidega.

Partnerite väärtus seisneb selles, et lisaks nõule aitavad nad levitada infot programmi ürituste kohta. Kuigi osalejate leidmine on mõnel juhul raske, on partnerite koostöötähe tugev. Selleks jagavad nad läbi oma infokanalite teavet programmi tegevuste kohta, milles on oluline roll EPKK-l, ETKL-l ja Põllumajandusuuringute Keskusel.

Iga ürituse järel saadetakse tegevuse partneritele tagasiside kokkuvõtte, lisaks suheldakse nendega nii formaalselt kui ka mitteformaalselt. Programmi mitteformaalse osana on programmi juht avalikkuses sõna võtnud päevakajalistel teemadel, millest ei puudu ka ühistegevuse noot. Seeläbi tugevneb EMÜ maine ühistegevuses, mistõttu on programmi meeskonnaga kontakti otsinud isegi ühistegevuslike ettevõtmiste vedajad, kellel pole seost põllumajandusega.

Programm jätkun kuni 30.06.2021, selleks järgitakse juba varasematest aastatest tuttavat suunda. 2021. aasta tegevused korraldatakse 2020. aasta hankelepingu 171752/4 lisa 1 kohaselt. COVID-19 pandeemia mõjud jätsid programmi 2020. aasta tegevusele jälje, mis kandub üle ka 2021. aastasse. Programmi meeskond tänab kõiki partnereid ja loodab uuel aastav samavõrd tegusat koostööd jätkata.

Aruande koostasid Rando Värnik (programmi juht) ja Taavi Kiisk (programmi assistendi kohusetäitja).

Aruande kinnitas ühistegevuse teadmussiirde pikaajalise programmi nõukogu. Nõukokku kuulub kaheksa liiget, kelle nimed ja aruande kinnitamise kuupäev loetletakse allpool:

1. Hanna Tamsalu, Põllumajandusuuringute Keskus (nõukogu esimees): 04.01.2021
2. Jaak Läänemets, KEVILI (nõukogu liige): 05.01.2021
3. Janeli Tikk, Maaeluministeerium (nõukogu liige): 04.01.2021
4. Leho Verk, Maaelu Edendamise Sihtasutus (nõukogu liige): 04.01.2021
5. Märt Riisenberg, TÜ EPIKO (nõukogu liige): 31.12.2020
6. Kalle Hamburg, Eestimaa Talupidajate Keskliit (nõukogu liige): 06.01.2021
7. Mikk Link, Eesti Erametsaliit (nõukogu liige): 07.01.2021
8. Rando Värnik, Eesti Maaülikool (nõukogu liige): 06.01.2021